

ΞΕΛΙΝΙΖΩ

Φίλος ἐξ Ἰμβρου τῶν Σφακίων τῆς Κρήτης μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι οἱ συμπατριῶταί του μεταχειρίζονται τὸ ῥῆμα ξελινίζω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ καθ' ὑπερβολὴν χαίρω, μὲ ἠρώτησε δὲ πόθεν ἡ λέξις καὶ ἡ σημασία της.

Ἵνα τις δώσῃ ἱκανοποιητικὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐρώτησιν, πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν διὰ τίνων μέσων ἐγένετο τὸ κυνήγιον καὶ παλαιότερον καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους.

Οἱ Βυζαντινοὶ λοιπὸν πρόγονοι ἡμῶν ἐθίχευον μεταχειριζόμενοι ἢ ἰσόβεργα, ἢ τόξα, ἢ ὄρνεα (ἰέρακας, φάλκωνας, πετρίτας αἰετοὺς κτλ.), ἢ ἀκόντια, ἢ λαγωβόλα, ἢ παρδάλεις, ἢ καὶ δίκτυα θηρευτικά. Τὰ τελευταῖα ταῦτα, κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, ἐκάλουν δημῶδῶς καὶ λινάριαι¹, τὴν χρῆσιν δὲ τῆς λέξεως ταύτης πιστοποιεῖ κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα ὁ Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος προσθέτων ὅτι οἱ σύγχρονοί του τὸ ἐκφεύγειν τῶν δικτύων ἔλεγον ἐκλινίζειν. «Λίνον δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς νηὸς ἱστίων λέγεται, καὶ ἐπὶ δικτύων κυνηγετικῶν, ὅθεν καὶ τὸ διελινήσατο ὁ λαγῶς, τουτέστιν ἐξελίνησεν, ἥτοι διεξέφυγε τὰ λίνα. Καὶ φυλάττεται ἡ θητορικὴ αὕτη λέξις ἔτι νῦν παρὰ πολλοῖς τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οἱ καὶ τὰ τοιαῦτα λίνα λινάριά φασιν» (574.30)· καὶ πάλιν «Τὰ δὲ λευκὰ ἱστία λινᾶ εἶναι δοκεῖ, διὸ καὶ λίνα τὰ τοιαῦτα λέγονται ὁμῶνύμῳς τοῖς δικτύοις, ὧν ἡ κλήσις μέχρι καὶ νῦν φέρεται παρὰ τε ἄλλοις καὶ τοῖς περὶ που τὴν Παμφυλίαν, οἱ λινάριά τε καλοῦσι τὰ θηρατικά δίκτυα, καὶ ὅτε δὲ ζῶον ἐμπεσὸν αὐτοῖς ἐκφύγῃ, ἐκλινίσαι φαρὶν αὐτό, θητορικῶς φράζοντες» (1452.60).

Τὸ ἐκλινίζω, τὸ ὅποῖον θὰ ἦτο καὶ παλαιότερον, ἀφ' οὗ ὁ Ἡσύχιος ἐν τῷ λεξικῷ του παραδίδει ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας ὡς ἐρμήνευμα τὸ διαλινίζω², τὸ ἐκλινίζω, λέγω, μαρτυρεῖ βραδύτερον κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα Γρηγόριος ὁ Κύπριος, γράφων ἐν ταῖς παροιμίαις του· ἐκπερδικίσαι³ καὶ ἐκλινίσαι⁴· ἐπὶ τῶν διαδιδρασκόντων τοὺς θηρευτάς.

¹ Οἱ ἀρχαῖοι, ὡς γνωστόν, τὰ ἐκάλουν λίνα.

² Διαπερδικίσαι· διαλινίσαι καὶ διαφυγεῖν. Τὸ διαλινίσαι τοῦτο καὶ παρ' Ἡσυχίου καὶ ἐν τῷ Μ. Ε. (269.37) παρεφθάρη εἰς διαλαλήσαι. Τὸ αὐτὸ ῥῆμα ὑπόκειται ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἡσυχίου διεννήσατο· ἐξέφυγε, ἣν ὀρθῶς διώρθωσεν ὁ Α. Meineke (Comicorum Graecorum fragmenta 4.634) διελινήσατο· ἐξέφυγε.

³ Γρηγ. Κυπρίου, Παροιμ. 3.3 (Leutsch-Schneidewin, Paroeniographi Graeci 2.110.15). Τὸ ἐκπερδικίζω θὰ ἦτο δημῶδες κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἀφ' οὗ καὶ σήμερον δημῶδῶς τὸ ξεπερδικίζω (Πάρος) ἢ ξεπερδικιάζω (Ι. Βενιζέλου, Παροιμίαι δημῶδεις 2 σ. 80 ἀρ. 112) σημαίνει ἐκφεύγω.

⁴ Τὸ ἐκλινίσαι τοῦτο παρανοηθὲν διωρθώθη, ἄνευ ἀνάγκης, εἰς ἐκκλίνειν, πρὸ αὐτοῦ δ' ἐγράφη καὶ ἡ ἥτοι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ δηθεν χάσματος.

Ἐκ τοῦ ἐκλινίζω λοιπὸν τούτου προῆλθεν ἀναμφιβόλως τὸ σημερινὸν Κρητικὸν *ξελινίζω*¹, ὅπερ, συμφώνως πρὸς τὰνωτέρω, ἐσήμαινεν ἀρχικῶς ἐκφεύγω τῶν δικτύων καὶ ἐλέγετο κυρίως ἐπὶ θηραμάτων. Ἐπειδὴ δὲ φυσικὸν εἶναι τὸ ἀπαλλασσόμενον τῶν δικτύων καὶ τοῦ κινδύνου θήραμα νὰ χαίρη σφόδρα ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ, διὰ τοῦτο κατήντησε νὰ σημαίνει νῦν τὸ ρῆμα χαίρω ὑπερβαλλόντως.

Καὶ μία γραμματικὴ παρατήρησις δὲν θὰ εἶναι, ἴσως, ἄσκοπος. Ἐν τοῖς χειρογράφοις ἀναγινώσκεται συχνὰ *ἐκλινῆσαι*, ἐντεῦθεν δ' ὁ Θησαυρὸς καὶ τὰ λεξικά ἐπλασαν ρῆμα *ἐκλινέω* ἢ *ἐκλινάω*. Νομίζω ὅτι, ὥς παρ' Εὐσταθίου (1452.62), τῷ Γρηγορίῳ Κυπρίῳ καὶ παρ' ἡμῶν νῦν, οὕτω καὶ παλαιότερον *ἐκλινίζω* θὰ ἔλεγον, ὥς καὶ *ἐκπερδικίζω* καὶ *διαπερδικίζω*². Αἰτία τῆς πλάνης εἶναι ὁ ἰωτακισμός. Μήπως καὶ παρ' Ἡσυχίου δὲν φέρεται *διαπερδικῆσαι* καὶ *ἐκπερδικῆσαι*;

ΦΑΙΔΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΕΣ

¹ Τὸ *ξελινίζω* λέγεται νῦν καὶ ἐν Κάμπῳ τῆς Ἀβίας τῆς Μάνης, σημαίνει ὁμῶς *κτυπῶ τὸ ξηρὸν λινάριον*, ἵνα ἐκπέσῃ ὁ σπόρος αὐτοῦ.

² Κατὰ τὸ *ξελινίζω* λέγουσι σήμερον ἐν Σάμῳ καὶ *ἰδιχτίζου* (*ἐκδικτιζω*)=ἀπαλλάττομαι τῶν δικτύων.